

Buddhovy vznešení žáci



Mahā Moggallāna

Obsah

Buddhovy vznešení žáci	3
Mahā Moggallāna – Vládce psychických sil	3
Mládí	3
Roky putování a hledání osvobození	5
Nalezení Učení	7
Zápas o uskutečnění Učení	9
Nejpřednější pár žáků	12
Působení hlavních žáků v Řádu	14
Moggallānovy magické síly	15
1. Proniknutí myslí ostatních a čtení myšlenek	16
2. Božské ucho	17
3. Božské oko	17
4. Cestování pomocí mentálně vytvořeného těla	18
5. Ovládání hmoty pomocí psychické síly	18
Moggallānovy minulé životy	19
Poslední dny Moggallāny	20
Smrt Mahā Moggallāny	22
Dodatek	24
Mn 15. Anumāna-sutta – Úsudek	24
Špatné vlastnosti	24
Dobré vlastnosti	24
Úsudek	25
Sebezkomání	25
Závěr	26

Buddhovy vznešení žáci

Mahā Moggallāna – Vládce psychických sil



„Pozdrav jemu,... bhikkhuovi, který mohl, stejně jako Brahmā, vidět v okamžikovém záblesku před svýma očima tisíc světů, pozdrav mistrovi magických sil, jenž mohl v proudu času vidět i vyostávání a umírání bohů.“ (Theragāthā 1181)

Mládí

Poblíž hlavního města království *Magadha* (současného indického státu *Bihār*) bylo několik vesnic. V jedné z nich se narodil *Kolita Moggallāna*. Bráhmanská rodina, ve které se narodil, pocházela z rodu *Mudgaly*, jednoho starověkého věštce. A tak byl tento rod nazýván *„Moggallānové“*. Malá vesnice byla celá obývána bráhmamy, byla tedy velice konzervativní. *Kolitův* otec se narodil v nejpřednější rodině ve vsi, ze které se obvykle vybíral starosta. Jelikož byl členem takové vysoké kasty a patřil k nejuctivnější rodině ve vsi, byl jeho otec skoro jako malý král. Takto *Kolita* vyrůstal v prostředí bohatství a slávy, nepoznávaje žádné útrapy. Byl vyučen v bráhmanské tradici, založené na zákonu zasévání a dozrávání činů. Toto vzdělání zahrnovalo víru v budoucí život (po smrti) jako samozřejmou záležitost, jež byla nezbytnou součástí každodenního života a jeho rituálů.

Kolitova rodina žila ve velmi přátelském vztahu s jinou bráhmanskou rodinou ze sousední vesnice. Ve stejný den, kdy se narodil *Kolita*, se v této sousední rodině rovněž narodil chlapec, jenž dostal jméno *Upatissa*. Když chlapci vyrostli, stali se z nich nerozluční přátelé. Všechno dělali společně, ať to bylo studium, hra, zábava či práce. Vždy byli vidět spolu, jejich neochvějné přátelství trvalo po celý život, více než osmdesát let. Nikdy se spolu nepřeli ani vůči sobě nechovali zášť. Vždy žili smírně a vzájemně se zastávali ve všech obtížích. Ve svém charakterovém rozpoložení však byli zcela odlišní. *Upatissa* byl více typem průzkumníka, odvážný a iniciativní, zatímco *Kolitovou* cestou bylo spíš zabezpečování, rozvíjení a rozšiřování toho, co dosáhl. Rovněž jejich rodinné postavení bylo odlišné. *Kolita* byl jediným synem, kdežto *Upatissa* měl tři bratry a tři sestry. Jejich přátelství pro ně znamenalo mnoho a naplňovalo jejich každodenní život. Jen málo se zajímali o opačné pohlaví, ačkoli nebyli zcela prostí lehké srdečnosti a požitků, jež patří k mládí. Každý z nich byl vůdcem skupiny přátel, se kterými se

oddávali mnoha druhům her a sportu. Když se vydávali k řece, *Kolitovi* společníci přijížděli v řadě vozů a *Upatisovi* v průvodu nosítek.

V *Rājagaze*, hlavním městě *Magadhy*, se každoročně konala velká veřejná událost, zahrnující různé druhy zábavy a představení, nazývaná ‚Slavnost horských vrcholků‘. I oba přátelé se jí šli zúčastnit. Byla pro ně připravena místa, odkud mohli pohodlně sledovat představení. Když byla příležitost k smíchu, smáli se. Když bylo představení vzrušující, byli vzrušení. Takto se bavili představením, dokud neodešli. Druhý den rovněž horlivě pokračovali ve sledování představení, ve kterém se mísil lidový humor a staré legendy. Ale tentokrát již nedošlo k vyvrcholení jejich radostné nálady, které očekávali. I na třetí den pro ně byla připravena místa, zatímco byl žhavými názvy oznámen nový program představení. Tu noc spali špatně, neboť dojem z předchozích dnů stále znepokojoval jejich mysl. Když se *Kolita* probudil, pomyslel si:

„K čemu je nám toto všechno? Je zde opravdu něco, co stojí za to vidět? Jaký z toho plyne prospěch? Za pár let budou tito okouzlující herci staří a sešlí, opustí toto životní jeviště a budou pokračovat ve svém putování bytím, vedeni svým toužením. A stejné je to s námi. Tito herci nemohou pomoci ani sami sobě vyřešit problém bytí. Jak by pak mohli pomoci nám? Jenom zde marníme čas, místo abychom mysleli na své osvobození!“

Upatissa rovněž strávil neklidnou noc a přicházely mu stejné myšlenky. Uvažoval o tom, jak se tyto starověké mýty a legendy, zdramatizované v představeních, opravdu zabývaly skutečností znovuzrozdání. Vtipy a žerty však převáděly tyto představy na zábavnou hru, předstírajíce, že je to pouze tento přítomný život, kterým je třeba se zabývat. Nebylo toto umělé potlačování a přemáhání skutečnosti pouhou marnou iluzí? Když ráno třetího dne přišli ke svým místům na slavnosti, *Kolita* řekl svému příteli:

„Co je to s tebou? Už nejsi tak veselý jako dřív. Co tě tíží?“ Jeho přítel odpověděl: *„Řekni mi, k čemu jsou nám všechna tato potěšení zraku a sluchu? Je to zcela bezvýznamné a neúčinné. Měli bychom spíše hledat cestu, jak se osvobodit od tohoto strastiplného zákona pomíjivosti, cestu k osvobození od těchto prchavých iluzí života, které nás svůdně navštěvují, ale opouštějí nás prázdné. Tyto myšlenky se mi honí hlavou. Ale ty rovněž, drahý *Kolito*, nevypadáš vesele!“* *Kolita* odpověděl: *„Já jsem též pocítil to, co ty. Proč bychom se zde měli dále zdržovat, na takovém marném světském představení? Měli bychom hledat cestu k čistotě (svatosti)!“*

Když *Upatissa* slyšel, že jeho přítel měl úplně stejné přání, šťastně prohlásil:

„Toto je dobrá myšlenka, která se v nás objevila nezávisle na sobě! Dost dlouho jsme již marnili svůj čas a své životy všemi těmito neprospěšnými věcmi. Ale když někdo naléhavě hledá osvobozující učení, měl by opustit domov a majetek, a odejít jako poutník bez domova, oproštěný od světských smyslových pout, povznést se nad ně jako okřídlený pták.“

A tak se dva přátelé rozhodli žít asketickým životem, putovat po Indii a hledat učitele, který by je mohl vést. Když své rozhodnutí sdělili svým společníkům, tito mladí muži tím byli tak dojata, že se většina z nich též nadchla pro hledání osvobození. A tak všichni opustili své domovy, když odložili své posvátné bráhmanské šňůry, oholili si vlasy a vousy, a oblékli si tradičně zbarvené šaty asketických poutníků. Odkládajíc všechny charakteristické znaky a výsady své kasty, vstoupili do beztrždního společenství asketů (*samana*).

Roky putování a hledání osvobození

Bylo to přibližně ve stejné době, kdy se princ *Siddhattha* oženil (čimž oproti nim učinil odlišný krok do světského života), když *Kolita* s *Upatissou* opustili své světské domovy a začali své hledání vnitřního míru a spásy. Spolu se svými přáteli započali období výcviku u duchovního učitele, právě jako to učinil později i *Bodhisatta*.

V těch dobách bylo mnoho učitelů s mnohými odlišnými názory. Někteří z nich přímo učili amoralismus (bezvýznamnost ctnosti), jiní učili fatalismus (víru v osud) a další učili materialismus. Oba přátelé poznali zvrácenost takových učení již dříve, a tak je nebrali moc vážně. V *Rājagaze* byl nicméně jeden učitel, který na ně udělal dobrý dojem. Jmenoval se *Saṅjaya* a podle tradice to byl onen *Saṅjaya Belatthaputta*, zmiňovaný v pálijském kánonu jako jeden z šesti hlavních nebuddhistických učitelů. Skupina přátel vstoupila k němu do řádu, což přispělo k uznání *Saṅjayovy* pověsti. Dochované texty nám nedávají odpověď na otázku, čemu je *Saṅjaya* vlastně učil, zmiňují se však stručně o některých klíčových myšlenkách, které byly pro tehdejší Indý dostačující k tomu, aby jim umožnily porozumět podstatě oněch učení.

Oproti ostatním asketickým učitelům, kteří činili zcela dogmatická prohlášení ohledně jistých otázek, jež mohou být nazvány ‚hlubší existenciální otázky‘, byl *Saṅjayův* přístup více obsáhlejší. První otázka: Existuje onen svět (po smrti)? Druhá: Existují samovolně zrozené bytosti? Třetí: Existují následky a plody dobrých a špatných činů? Čtvrtá: Existuje *Tathāgata* (Dokonalý) po smrti? Kdykoli tyto otázky vyvstaly mezi starověkými indickými mysliteli, považovali za možné odpovědět čtyřmi způsoby: 1. existuje, 2. neexistuje, 3. existuje i neexistuje, 4. ani-existuje-ani-neexistuje. *Saṅjaya* učil, že všechny tyto odpovědi jsou nepřijatelné jako řešení, neboť všechny obsahují nerozřešitelné protiklady, a proto je třeba zdržet se zaujetí jakéhokoli stanoviska ohledně těchto otázek. Zde můžeme poznamenat, že z těchto čtyř zmíněných otázek, které se často objevují v pálijských textech (M. 63), se hlavně ta čtvrtá týkala *Saṅjayových* problémů, totiž ta, která pojednává o stavu *Tathāgaty* po smrti.

Zatímco ostatní asketičtí učitelé jako řešení svých problémů vždy zastávali jednu z těchto čtyř logických možností – ano, ne, ano i ne, ani-ano-ani-ne –, *Saṅjaya* neschvaloval ani jednu z nich. Obzvláště neschvaloval neprokazatelné tvrzení, že není onen svět, že nejsou spontánně stvořené bytosti, že nejsou následky vykonaných činů a že není další existence po smrti. V tomto se zřetelně odlišoval od současných materialistů. Učil spíše, nazíraje nerozřešitelnou povahu těchto otázek, že je třeba zaujmout stanovisko nepřipoutanosti a nestrannosti, a netolerovat ani malý sklon k souhlasu či nesouhlasu s těmito teoriemi a jejich důsledky. Z toho můžeme vidět, že byl upevněným agnostikem a skeptikem zvláštního druhu, který se snažil obrátit ignorantní negativismus do úplného filosofického postoje. Podle některých jeho způsobů bychom ho v současnosti asi nazvali existencialistou. Učil zvláštní druh takzvaného dialektického existencialismu, namísto dialektického materialismu.

Tehdejší král *Ajātasattu* pověděl Buddhovi o následující rozmluvě, kterou měl s asketou *Saṅjayou*:

„Jednou jsem přišel k *Saṅjayovi Belatthaputtovi* a zeptal jsem se ho: ‚Pane, můžeš mi vyložit plody asketického života, bezprostředně viditelné zde a nyní?‘ Načež *Saṅjaya* odpověděl: ‚Tážeš-li se mě, jestli existuje... neexistuje... existuje i neexistuje... ani existuje ani neexistuje onen svět; existují... neexistují... existují i neexistují... ani existují ani neexistují svévolně zrozené bytosti; existují... neexistují... existují i neexistují... ani existují ani neexistují následky a plody dobrých a špatných činů; existuje... neexistuje... existuje i neexistuje... ani existuje ani

neexistuje Tathāgata po smrti; kdybych si myslel, že existuje... neexistuje... existuje i neexistuje... ani existuje ani neexistuje, prohlásil bych, že existuje... neexistuje... existuje i neexistuje... ani existuje ani neexistuje, ale já neříkám, že to tak je. Neříkám, že to je takto. Neříkám, že to je jinak. Neříkám, že to tak není. Neříkám, že to není ani tak, ani jinak.’ Takto, pane, Sañjaya Balatthaputta předvedl svůj způsob vyhýbavosti, když byl otázan na plody asketického života, bezprostředně viditelné zde a nyní.“ (D. 2)

Kolita a Upatissa však tehdy, nenalézajíce žádného lepšího učitele, byli Sañjayou zaujati, neboť museli cítit, že jeho filosofický postoj byl více než pouhou vyhýbavostí. Po krátkém čase nicméně viděli, že Sañjaya nezná to, co hledají: vyléčení z nemoci všudypřítomného utrpení. Kromě toho intuitivně cítili, že skutečně existuje onen svět, že existují svévolně zrozené bytosti a že existují následky a plody dobrých a špatných činů. Jejich porozumění v tomto překračovalo porozumění jejich skeptického učitele. Navíc Sañjaya, v úplném protikladu ke svému dogmatickému skepticismu, jednou prohlásil, že jeho nejlepší žáci byli znovuzrozeni na takovém a takovém místě (S. 44). Jednoho dne proto dva přátelé přistoupili k Sañjayovi a zeptali se ho, jestli jim může předat ještě nějaké další učení, kromě těch, které se již od něj naučili. Na to jim odpověděl: „*Toto je vše. Nyní znáte celé mé učení.*“ Když to uslyšeli, rozhodli se odejít a pokračovat ve svém hledání. Cítili, že to bylo kvůli hledání osvobození, proč opustili své rodiny, a ne kvůli hledání nekonečných a bezvýsledných agnostických argumentů.

Takto podruhé odešli žít jako poutníci hledající pravdu. A znovu putovali po mnoho let Indií, od severu k jihu, od východu k západu. Snášeli prach cest, úmorné vedro, déšť a vítr, pohánění myšlenkami, jež hýbaly myslí mnohých Indů:

„Jsem obětí zrození, stárnutí a smrti, trápení, naříkání, bolesti, žalu a zoufalství. Jsem obětí strasti, kořistí strasti. Jistě lze poznat ukončení celého tohoto množství strasti!“ (M. 29)

Na svých cestách se setkali s mnohými askety a bráhmany, o nichž se povídalo, že jsou neobyčejně moudří. S nimi vedli rozpravy o bohu, o světě, o nebi, o pekle, o smyslu života a o cestě k osvobození. Brzy však svou ostrou a kritickou myslí, vycvičenou Sañjayovým skepticismem, poznali planost a učenou nevědomost všech tvrzení těchto filosofů. Nikdo z těchto učitelů nemohl zodpovědět jejich hluboké otázky, zatímco dva přátelé byli vždy schopni odpovědět na otázky učitelů. Není zaznamenáno, které další učitele vyhledali, bylo by však překvapující, kdyby se tito dva hledači pravdy nesetkali s takovými mystiky a mudrci, jako byl například věštec *Bavāri*, jenž byl obdařen velkou psychickou silou, nebo dva učitelé nehmotných a nekonečných oblastí, u nichž se nějaký čas učil i *Bodhisatta*. Z jejich životního příběhu však můžeme odvodit, že tito dva tehdy nedosáhli podobné transcendentní zkušenosti osvobození jako *Bodhisatta*. Co mohlo být příčinou nepřítomnosti tohoto dosažení?

Pro duchovní hledače jsou zde dvě možnosti: buď získat vnitřní mír a jas hlubokým soustředěním (*samādhi*) nebo hledat čisté učení o smyslu existence v její celistvosti, které zahrnuje i smysl tohoto vnitřního míru. Ti, kdo dosáhli takového vnitřního míru, většinou odkládají nějaké další hledání, neboť našli ohromující blaženost, o které se domnívají, že je konečným cílem. Tato blaženost by však mohla trvat v nejlepším případě pár eónů (velevěků) v některém z nebeských světů, a poté, co se vyčerpala síla vykonaných zásluh, by se člověk vrátil do stejného *saṃsārického* uvěznění jako předtím. Toto se stalo v dřívějších životech *Bodhisattovi*, stejně jako *Kolitovi* a *Upatissovi*. Ačkoli si dva přátelé nevzpomínali na takové předchozí zkušenosti, zřetelně a intuitivně cítili, že meditativní blaženost a její odměna nejsou konečným cílem, ale pouze dočasnou úlevou

uvnitř koloběhu strasti. Proto se jejich dřívější hledání týkalo objasnění struktury existence, toho, jak věci drží pohromadě v tomto *samsārickém* celku. Toto objasnění však nemohlo být nalezeno bez pomoci Buddhy. Proto pokračovali ve svém hledání, dokud je nepřivedlo k Buddhovi. V době Buddhovy nepřítomnosti by jejich hledání bylo stejně bezvýsledné jako dočasné dosažení a následná ztráta *samādhī*. Mohla to být jejich vnitřní nepopsatelná naléhavost, jež jim nedovolovala odpočinek během posledních let jejich vlastního hledání, dokud nenalezli Buddhu, který též odešel do bezdomoví, hledaje osvobození. Kdyby si *Bodhisatta*, budoucí Buddha, v tíživé situaci velkých duchovních krizí nevzpomněl na meditační zkušenost ze svého mládí, kterou pak použil jako bránu k osvobození, nedalo by se očekávat, že by tito dva přátelé sami zjistili, že toto meditační pohroužení (*jhāna*) by mělo být použito jako vstupní brána k vyšším stavům mentálního osvobození. Oni sami neměli tuto meditační zkušenost, ani rozsáhlé a nezávislé mentální rozpětí Buddhy. Toto je jeden z aspektů utrpení existence, vězení nevědomosti: buď se někdo usadí u této brány a stráží ji jako skutečný domov míru a blaženosti, jako to dělají mystici, nebo jí někdo projde rychle. Ve zpětném ohledu bylo putování dvou přátel, hledajících pravdu, právě jako obcházení dokola v kruzích, očekávaje Buddhovu zvěst o osvobozující stezce.

Nalezení Učení

Aniž by poznali něco z Buddhova učení, zanechali svého poutnického života a asi po dvaceti letech se vrátili do rodného kraje *Magadha*. Toto se stalo krátce poté, co Buddha v *Bārānasī* roztočil Kolo *Dhammy*.

Dva přátelé stále nepřestávali doufat a rozhodli se, že budou nyní hledat odděleně, aby se zdvojily jejich možnosti. Dohodli se, že ten, kdo bude první poučen o přesvědčivé stezce k bezsmrtnosti, o tom rychle bude informoval druhého. Tehdy, když bylo oběma kolem čtyřiceti let, Buddha vyslal první skupinu svých žáků, 61 *arahatů*, aby vykládali Učení pro blaho a štěstí mnohých. Buddha sám odešel do *Rājagahy*, kde se magadhský král brzy stal jeho stoupencem a daroval mu Bambusový háj. V tomto háji Buddha prodléval, když se *Kolita* s *Upatissou* vrátili do *Rājagahy*.

Jednoho dne se *Upatissa* vypravil do města, zatímco *Kolita* zůstal ve svém příbytku. *Kolita* pak uviděl, jak se jeho přítel vrací, ale nikdy předtím ho neviděl takového jako nyní. Zdál se být celý jako vyměněný, jeho vzhled byl povznesený a zářivý. *Kolita* se ho dychtivě zeptal:

„*Jasně jsou tvé rysy, drahý příteli, a tvůj výraz je tak zářivý a čistý. Nalezl jsi snad cestu k bezsmrtnosti?*“ *Upatissa* odpověděl: „*Je to tak, drahý příteli, bezsmrtnost byla nalezena.*“

Načež mu vyložil, jak se to stalo. Ve městě uviděl *bhikkhua*, jehož chování na něj tak hluboce zapůsobilo, že k němu přistoupil a zeptal se ho, kdo je jeho učitelem. Tento *bhikkhu*, jehož jméno bylo *Assaji*, byl jedním z prvních pěti Buddhových žáků a jedním z 61 *arahatů*. *Assaji* odpověděl, že je žákem askety z rodu *Sakyů*. Když ho *Upatissa* požádal, aby mu vyložil učení svého učitele, *Assaji* řekl, že to nemůže udělat, neboť vstoupil do řádu pouze před několika měsíci; může mu pouze stručně vyložit podstatu Učení. Když *Upatissa* řekl, že by byl uspokojen poznáním právě samotného jádra Učení, *Assaji* odpověděl krátkým veršem, který se stal slavným všude tam, kde se v následujících stoletích a tisíciletích rozšířilo Buddhovo Učení. Toto je pálijský text onoho verše a jeho překlad:

*Ye dhammā hetuppabhavā - U věci vznikajících z podmínek,
tesam hetum Tathāgato āha - Tathāgata popsal tyto podmínky
tesañ ca yo nirodho - a rovněž jejich ustání,
evamvādī Mahāsamano. - tomu učí velký asketa.*

Když *Upatissa* uslyšel tento verš, vyvstalo v něm jasné a neposkvrněné oko *Dhammy* (tj. užírl pravdu), a to samé se stalo i *Kolitovi*, když jej vyslechl od svého přítele. On rovněž poznal:

„Cokoli je předmětem vzniku, to vše je rovněž předmětem zániku (cokoli vzniká, to vše i zaniká).“ Toto poznání, jež bylo vzbuzeno oním veršem, může být nazýváno skutečně mystickou událostí. Nám se může zdát, že tyto čtyři řádky neobsahují jasné vysvětlení, dostačující k plnému porozumění. Hlubší a rozsáhlejší význam tohoto verše se však odhaluje pouze těm, kdo se po dlouhou dobu cvičí v rozvíjení moudrosti a odříkání, a dlouho uvažují o nestálosti a bezsmrtnosti, o podmíněném a nepodmíněném. Tento verš bude mít takový převratný dopad pouze na ty, kdo mají sjednocenou mysl a jsou zvyklí zkoumat jevy pouze z hlediska toho, co je ‚podmíněné‘ a co je ‚nepodmíněné‘. Jelikož dva přátelé byli vnitřně připraveni, měl *Assajiho* verš sílu vést je k dosažení ‚vstupu do proudu‘ (*sotāpatti*), který je prvním stupněm probuzení, prvním nazřením bezsmrtnosti či *nibbāny* (odpoutání), jež překračuje pomíjivost naší existence, kde vždy vládne smrt. V okamžiku probuzení tak užířli to, co je nestvořené.

Zde je zajímavé poznamenat, že tři *bhikkhuové*, kteří byli *Buddhovi* nejbliže, *Ānanda* a dva hlavní žáci, nedosáhli ‚vstupu do proudu‘ skrze *Buddhovo* vlastní poučení, ale díky vedení ostatních. *Ānanda* skrze učitele *Saṅghy*, *arahata Punnu Mantānīputtu*, *Upatissa* skrze *arahata Assajiho*, a *Kolita* skrze někoho, kdo nebyl *arahat*, ale pouze ‚ten, kdo vstoupil do proudu‘. Aby bylo možné takové poznání, musel být *Kolita* obdařen pevnou důvěrou ve svého přítele a v pravdu. A *Kolita* měl tuto důvěru. Poté, co *Kolita* vyslechl tento mocný verš, zeptal se, kde žije ten velký asketa, dokonale probuzený. Když uslyšel, že prodlévá nedaleko, v *Bambusovém háji*, přál si k němu bezprostředně odejít. Ale *Upatissa* ho požádal, aby ještě počkal, a řekl mu:

„Pojďme nejdříve za Saṅjayou, abychom mu řekli, že jsme našli bezsmrtnost. Bude-li schopen porozumět, jistě postoupí směrem k pravdě. Nebude-li schopen to hned pochopit, snad bude mít alespoň dostatek důvěry a připojí se k nám, až půjdeme za Místrem. Když sám vyslechne Probuzeného, jistě mu porozumí.“

A tak dva přátelé odešli za svým dřívějším mistrem, a řekli mu:

„Slyš, pane! Ve světě se objevil Probuzený. Dobře vyložené je jeho učení a jeho bhikkhuové žijí dokonale čistým životem asketů. Pojď s námi ho spatřit!“

Ale *Saṅjaya* se k nim nechtěl přidat, a místo toho jim nabídl vedení svých stoupenců, společně s ním, jako sobě rovní. Kdyby to přijali, získali by tím velkou pověst, jelikož v té době se duchovní učitelé těšili značné úctě. Ale ti dva odpověděli, že by zůstali žáky po celý život, ať u něj nebo u *Buddhy*. Načež ho požádali, aby s nimi odešel za *Buddhou*, k čemuž se oni již definitivně rozhodli. *Saṅjaya* však, zmítán nerozhodností, lamentoval:

„Já nemohu odejít! Mnoho let jsem byl učitelem a měl jsem mnoho žáků. Kdybych se nyní stal znovu sám žákem, bylo by to, jako kdyby se velké jezero změnilo v malou kaluž!“

Takto byl zmítán vnitřním konfliktem. Soupeřila v něm vůle poznat pravdu s jeho touhou udržet si své vysoké postavení. Naléhavost uchránit svou pozici však byla silnější, a tak jí podlehl. Tehdy měl *Saṅjaya* kolem pěti set žáků. Když jim sdělil, že se dva přátelé rozhodli následovat *Buddhu*, všichni se k nim chtěli svévolně přidat. Když

však viděli, že by *Saṅjaya* zůstal opuštěn, polovina z nich zaváhala a rozhodla se vrátit ke svým navykklým způsobům. Když *Saṅjaya* viděl, že ztratil mnoho svých žáků, byl stížen zármutkem a zoufalstvím. Texty praví, že se ‚z jeho úst začala řinout horká krev‘.

Zápas o uskutečnění Učení

Nyní dva přátelé, následovníci dvěstěpadesáti askety, vstoupili do Bambusového háje. Zde Buddha právě vykládal *Dhammu bhikkhuūm*. Když uviděl přicházet dva přátele, pravil:

„Zde, bhikkhuové, přicházejí dva přátelé, Kolita a Upatissa. Ti budou moji hlavní žáci, vznešený pár žáků!“

Když přišli, všichni uctivě pozdravili Buddhu, sepjali své dlaně a poklonili se k nohám Mistra, načež ho oslovili:

„Může nám být, Ctihodný pane, udělen odchod do bezdomoví a plné přijetí do řádu?“
Vznešený odpověděl: *„Pojďte, bhikkhuové, dobře vyložené je Učení, žijte nyní svatý život, učiňte konec strasti!“*

Těmito stručnými slovy přijal dva přátele a jejich následovníky do řádu. Nyní byl *Upatissa* nazýván *Sāriputta*, což znamená ‚Syn *Sāri*‘, podle jména své matky. *Kolita* byl nazýván *Mahā Moggallāna*, ‚Velký z rodu *Moggallānů*‘, kvůli jeho odlišení od jiných *bhikkhuū* ze stejného rodu, jako například *Ganaka Moggallāna* a *Gopaka Moggallāna*.

Když byli všichni přijati do řádu, Buddha oslovil oněch dvěstěpadesát žáků a vyložil jim Učení takovým způsobem, že zanedlouho dosáhli prvního stavu osvobození, vstupu do proudu, a v odpovídajícím čase se z nich stali *arahati*. *Sāriputta* a *Moggallāna* tehdy odešli do ústraní, odloučení jeden od druhého. *Sāriputta* zůstal v blízkosti *Rājagahy* a meditoval v jeskyni nazývané ‚Kančí úkryt‘. Odtud chodil do města pro almužnu, což mu poskytovalo příležitost často naslouchat Buddhovým rozpravám. To, co zde slyšel od Mistra, nezávisle přepracoval ve vlastních myšlenkách a metodicky proniknul k jasnému porozumění mysli a jejím zákonům, podle kterých funguje. Potřeboval čtrnáct dní k dosažení *arahatství*, úplného odstranění všech zákalů (*āsavakkhaya*).

Moggallāna si (z důvodů, které neznáme) zvolil za svůj příbytek les nedaleko vesnice *Kallavalaputta* v kraji *Magadha*. S velkou horlivostí zde meditoval v sedě i v chůzi tam a zpět. Při tomto úsilí však byl často přemožen ospalostí a malátností. Ačkoli si nepřál upadnout do spánku, byl neschopný udržet své tělo a hlavu ve vzpřímené poloze. Prožíval období, kdy držel své oči otevřené pouze silou vůle. V jediné myšlence procházel námahou a vnitřním napětím dlouhých let putování za tropického žáru. Je možné porozumět tomu, že s ukončením svého hledání jeho tělo reagovalo únavou. Ale Buddha, obdařen velkou starostí o své žáky, na něj nepřestal dohlížet. Svým nadobytčejným zrakem pozoroval potíže nových *bhikkhuū*, a svou magickou silou se zjevil před *Moggallānou*. Když *Moggallāna* uviděl Mistra stojícího před ním, značná část jeho únavy vždy zmizela. Nyní ho Buddha oslovil:

„Jsi ospalý, Moggallāno?“ *„Ano, ctihodný pane. „Moggallāno, jakékoli v tobě vyvstane vnímání malátnosti, když takto prodléváš, tomuto vnímání bys neměl věnovat pozornost, u tohoto vnímání bys neměl mnoho prodlévat. Je možné, že tímto malátnost zmizí. Když ani tímto malátnost nezmizí, měl bys uvažovat o Dhammě tak, jak jsi ji vyslechl a naučil se ji, měl bys na ni zaměřit mysl a zkoumat ji. Je možné, že tímto malátnost zmizí. Když ani tímto malátnost nezmizí, měl bys opakovat Dhammu v úplných podrobnostech tak, jak jsi ji vyslechl a naučil se*

ji. Je možné, že tímto malátnost zmizí. Když ani tímto malátnost nezmizí, měl bys třít své ušní boltce a údy. Je možné, že tímto malátnost zmizí. Když ani tímto malátnost nezmizí, měl bys vstát ze svého místa, omýt si oči vodou a pohlédnout do všech směrů a nahoru ke hvězdám a souhvězdím. Je možné, že tímto malátnost zmizí. Když ani tímto malátnost nezmizí, měl bys věnovat pozornost vnímání světla, vnímání dne – jak ve dne, tak v noci, jak v noci, tak ve dne. Takto, s otevřenou a nezacloněnou myslí, bys měl rozvíjet mysl naplněnou jasem. Je možné, že tímto malátnost zmizí. Když ani tímto malátnost nezmizí, měl bys chodit tam a zpět, se smysly obrácenými dovnitř, s myslí nerozptýlenou navenek a s vyjasněným vnímáním. Je možné, že tímto malátnost zmizí. Když ani tímto malátnost nezmizí, měl bys ulehnout na pravý bok, nohu položenou na noze, v poloze lva, s myslí zaměřenou na vstávání, a po probuzení rychle vstát s myšlenkou: *‘Nebudu se oddávat pohodlí odpočinku, ležení a spánku.’* Tak by ses měl cvičit, Moggallāno.“ (A. 7,61 (58))

Zde Buddha dává Moggallānovi postupnou sérii ponaučení o tom, jak překonat ospalost. První a nejlepší ponaučení je nevěnovat pozornost vnímání (či myšlení) způsobujícimu či předcházejícimu stav ospalosti. Toto je nicméně nejobtížnější metoda. Když zde někdo neuspěje, může v sobě vzbudit nějaké povzbuzující myšlenky nebo může uvažovat o dokonalosti Učení či v mysli recitovat jeho části. Když tyto mentální prostředky nepomáhají, měl by se zaměřit na tělesnou aktivitu, jako například mnutí ušních boltců, kývání tělem, aktivace energetického oběhu třením údů, občerstvení očí chladnou vodou nebo vzhlednutí na hvězdné nebe, což může motivovat k překonání ospalosti, jak o tom mluví *Thera Sonapotiriya* ve svých verších:

„Nikoli pro toho, kdo dlouho spí, noc rozprostírá své hvězdné věnce. Pouze ten, kdo bdí, poznává noc.“ (Theragāthā 193)

Když toto vše rovněž nepomáhá, může v sobě vyvolat vnitřní světlo, o kterém mluví mnozí mystici a které vzniká v meditaci očištěné mysli, jež se odvrátila od světa. Pak ho během jeho praxe nebude zajímat den ani noc, jelikož v něm září vnitřní světlo. Se svou zářící myslí bude schopný opustit říši dne a noci, jež je vnímána smysly, jako bůh *Brahmā*. Z Buddhova poučení vyplývá, že Moggallāna takové stavy zakusil již předtím, a tak se o nich Buddha mohl zmiňovat jako o něčem, co Moggallāna již zná. Toto ‚vnímání (vnitřního) světla‘ (*ālokasañā*) je též zmíněno v *Saṅgīti-suttě* (D. 33) jako jeden ze čtyř způsobů rozvíjení *samādhi* a jako cesta vedoucí k ‚poznání a vidění‘ (*ñānadassana*). Jestliže tato metoda rovněž nepomáhá, měl by chodit uvědoměle sem a tam, zaměřen na tělesný pohyb, a snažit se odstranit únavu. Když však nepomáhá žádný z těchto sedmi způsobů, může ulehnout a na chvíli si odpočinout. Ale hned jak pocítí, že je odpočatý, měl by rychle vstát a nedovolit ospalosti, aby se vrátila. Buddhovo poučení zde však nekončí, pokračuje následovně:

„A dále, Moggallāno, by ses měl takto cvičit: ‘Nebudu povýšený, když budu přicházet na pozvání do rodin.’ Tak by ses měl cvičit. Může se stát, Moggallāno, že povýšený bhikkhu přijde na pozvání do rodiny, a ona rodina je zaměstnána prací. Když tito lidé nevěnují bhikkhuvu pozornost, pomyslí si: ‘Kdo mě odcizil od této rodiny? Zdá se, že tito lidé mnou nejsou potěšení.’ Když mu nic nenabídnou, tak znejistí; když znejistí, stane se rozrušeným; kdo je rozrušený, ten ztratí sebekontrolu; když ztratí sebekontrolu, jeho mysl má daleko k soustředění. A dále, Moggallāno, by ses měl takto cvičit: ‘Nebudu mluvit svárlivě.’ Tak by ses měl cvičit. Mluví-li někdo svárlivě, lze očekávat upovídanost; s upovídaností přichází rozrušenost; kdo je rozrušený, ten ztratí sebekontrolu; když ztratí sebekontrolu, jeho mysl má daleko k soustředění.“

Zde Buddha vytknul dva způsoby jednání, jež vedou k rozrušení a neklidu, a které oba vznikají z příliš těsného společenského kontaktu *bhikkhuů* s laiky. V prvním případě je to touha po uznání, kdy povýšený *bhikkhu* očekává respekt od laiků, a když lidé věnují

více pozornosti svému zaměstnání než jemu, znejistí a stane se neklidným a rozrušeným. V druhém případě je to intelektuální záliba v diskutování, domýšlivost ‚já znám lépe‘ nebo potěšení z porážky ostatních v debatě. Díky tomu všemu se duševní energie stáčí neprospěšnými směry a ztrácí se bez užitku ve zbytečném rozrušení. Nedrží-li někdo své smysly pod kontrolou či dovoluje-li své mysli, aby upadala do rozrušení a snadno zneklidněla, pak nedbá a nepečuje o praktikování stezky. Takový stav je vzdálen sjednocení mysli a vnitřnímu míru získanému meditací.

Poté, co Buddha poučil *Moggallānu*, jak překonat ospalost a jak se vyhnout rozrušenosti, *Moggallāna* mu položil následující otázku:

„Jakým způsobem, Ctihodný pane, se bhikkhu stane osvobozeným skrze odstranění toužení, jak se stane tím, kdo dosáhl vrcholu, kdo dosáhl vyproštění z pout, kdo dokonal svatý život, kdo dosáhl cíle a je nejpřednější mezi bohy a lidmi?“

„Zde, Moggallāno, byl bhikkhu takto poučen: ‘Na veškerých věcech by se nemělo ulpívat. ‘ Když byl takto poučen, poznává všechny věci. Poznáváje všechny věci, chápe všechny věci. Chápaje všechny věci, jakékoli zakouší pocítování, ať příjemné, nepříjemné či ani-příjemné-ani-nepříjemné, prodlévá nazíraje nestálost, prodlévá nazíraje bezvášnivost, prodlévá nazíraje ustání, prodlévá nazíraje zanechání. Takto prodlévá, nelpí na ničem ve světě. Když nelpí, je nevzrušen. Je-li nevzrušen, je sám o sobě zcela odpoután (parinibbāyati) a poznává: ‘Ukončeno je zrozování, dokonán je svatý život, úkol je splněn, po tomto zde již není nic dalšího.’ Tímto způsobem, Moggallāno, se bhikkhu stane osvobozeným skrze odstranění toužení, tak se stane tím, kdo dosáhl vrcholu, kdo dosáhl vyproštění z pout, kdo dokonal svatý život, kdo dosáhl cíle a je nejpřednější mezi bohy a lidmi.“

Když *Moggallāna* obdržel od Mistra všechny tyto osobní rady, oddal se znovu s velkou horlivostí svému cvičení. Se stále větší energií bojoval s pěti vnitřními překážkami. Již během mnoha let svého asketického života do značné míry překonal smyslné toužení a zlovůli, které jsou první a druhou z těchto překážek. Nyní s Buddhovou pomocí překonal malátnost a lenivost, třetí překážku, a pak neklid a rozrušenost, čtvrtou překážku, tím, že se vyhnul neprospěšným společenským kontaktům. Nakonec odstranil bolestivou emoční připoutanost a pochybnosti, pátou překážku, tím, že následoval Buddhovo závěrečné poučení o nazírání nestálosti všech jevů. Překonáním pěti překážek byl schopný získat zkušenost meditačních stavů přesahujících materiální svět a díky svému pronikavému porozumění povaze existence došel až k bráně odpoutání (*nibbāny*).

Nejprve dosáhl ohromující blaženosti první *jhāny*, stavu mystického mentálního pohroužení. Některé světské představy však nadále dotíraly na jeho mysl a zaujímaly jeho pozornost. Když takto spadl zpět na úroveň mentálních překážek, Buddha mu znovu přišel na pomoc. Nyní však už bez podrobných návodů jako předtím, nýbrž se stručným náznakem, jenž mu pomohl dostat se ze slepé uličky. Vznešený ho varoval, že by neměl lehkovážně důvěřovat bezpečí pouhého dosažení první *jhāny*, ale dosáhnout v ní většího upevnění, tak aby v ní jeho mysl byla zcela ponořena a sjednocena. Když *Moggallāna* následoval tuto radu, jeho soustředění v první *jhāně* již více nebylo narušováno světskými myšlenkami.

Když takto upevnil první *jhānu*, dosáhl posléze druhé *jhāny*, kterou nazval „ušlechtilé ticho“ (S. 20, 1), jelikož všechny myšlenky jsou zde utišeny. Takto postupoval až ke čtvrté *jhāně* (S. 40, 2). Jak řekl později, cvičil pohroužení dvěma způsoby. Zaprvé rozvíjel ‚základy nadobyčejné síly‘ (*iddhipāda*, S. 51, 31) a zadruhé ‚osvobození‘ (*vimokkha*, Thag. 1172). Na své cestě ke konečnému ‚osvobození moudrostí‘ (*paññā-*

vimutti) používal *jhāny* jako ‚stezky síly‘, jež ho vedly k rozličným druhům nadobyčejných schopností a rovněž jako přístupové cesty k moudrosti. Tato dvojice přístupů byla jeho pevným základem, díky němuž se stal *arahatem*, zasloužilým. Aby dosáhl ‚osvobození mysli‘ (*ceto-vimutti*), musel projít skrze ‚osm stavů osvobození‘, jež vrcholí čtyřmi nehmotnými *jhānami* (*arūpa-jhāna*). Na své cestě k tomu, aby se stal ‚oboustranně osvobozený‘ (skrze vhléd a soustředění), používal čtvrté *jhāny* jako základu pro oba způsoby. Když takto postupoval, dosáhl ‚bezznakového soustředění mysli‘, jež je prosté všech znaků podmíněné existence a umožňuje spatření ‚prvku bezznakovosti‘ – *nibbāny* (S. 40, 9). Toto dosažení však ještě nebylo konečné. Neboť i zde byl zaujat jemným potěšením z tohoto stavu. Takové jemné potěšení je stále klamným znakem, který je tím nejjemnějším zákalem. S Mistrovou pomocí se však *Moggallāna* oprostil i od tohoto posledního pouta a dosáhl dokonalého ‚osvobození mysli‘ a ‚osvobození moudrosti‘, v celé jejich plnosti a hloubce. Takto se ctihodný Mahā *Moggallāna* stal jedním z *arahatů*. Tehdy o sobě mohl říci: „Žák podporovaný Mistrem může dosáhnout stavů nejvyšších poznání.“

Celý tento rozvoj poznání mu trval jeden jediný týden. Bylo to sedm dní, které měly obrovský význam, a to nejen pro něj. Je obtížné představit si intenzitu a hloubku *Moggallānovy* odhodlanosti během tohoto krátkého období, neboť pro člověka obdařeného takovou povahou bylo skutečně hrdinským úsilím svádět uvnitř své aktivní mysli tak těžký zápas až do úplného odetnutí všech pout, jež ho vázaly ke světu. Je zaznamenáno, že Buddha si ve čtyřech hodinách první části noci svého Probuzení ve vzpomínce vybavil 91 světových období (eónů). Toto opakující se rozpínání a smršťování časoprostoru si musel vybavit i *Moggallāna*, když se nezměrnost jeho vnitřní zkušenosti zhusťila do jednoho krátkého týdne. Zde představa změřitelnosti plynutí času zcela selhává. Pro obyčejného jedince, uzavřeného ve vězení svých smyslů, neprobuzeného k nekonečnosti, která prolamuje hranice obecných časových konceptů, není jeden týden nic víc než sedm dní.

Moggallāna, jak později sám řekl, dosáhl *arahatství* rychlým přímým poznáním (*khippābhiññā*), to jest v jednom týdnu, jeho postup byl však obtížný (*dukkha-patipadā*), s pomocí pobídnutí Mistra. *Sāriputta* rovněž dosáhl *arahatství* rychlým přímým poznáním (ve dvou týdnech), ale jeho postup byl snadný (*sukha-patipadā*) (A. 4, 167-8). *Moggallāna* dospěl k *arahatství* rychleji než *Sāriputta*, jelikož ho Buddha sám vedl a intenzivně povzbuzoval, ale *Sāriputta* byl oproti němu nezávislý ve svém postupu.

Nejpřednější pár žáků

Ve čtrnácté rozpravě z Dlouhé sbírky (*Dīgha-nikāya*, *Mahāpadāna-sutta*) Vznešený hovoří o šestici Buddhů minulosti, z nichž každý měl dva hlavní žáky a jednoho pečovatele. Na jiném místě (S. 47, 14) říká, že všichni Buddhové minulosti a budoucnosti rovněž měli či budou mít takový pár nejpřednějších žáků. Když Probuzený vyvstane ve světě, jsou mu tito žáci potřební podobně, jako jsou různí ministři potřební králi. Buddha sám používal toto přirovnání ke správnímu úřadu. O *Ānandovi*, který si dokázal zapamatovat všechny *Buddhovy* rozpravy, hovořil jako o ‚pokladníkovi Učení‘. O *Sāriputtovi* hovořil jako o svém ‚vojevodci‘ a o *Moggallānovi* jako o ‚chůvě‘. Tito čtyři jedinci tvořili dva páry, které měly něco společného. Buddha a *Ānanda* pocházeli z kasty válečníků (*khattiya*) a narodili se ve stejný den, zatímco *Sāriputta* a *Moggallāna* pocházeli

z kasty bráhmanů a rovněž se narodili ve stejný den. Tato příbuznost se ukazovala také v jejich životech. *Ānanda* byl vždy s *Buddhou*; od doby, kdy se stal jeho pečovatelem, ho následoval jako stín. *Moggallāna* byl zas neoddělitelný od *Sāriputty*, skoro vždy mu byl nablízku. Kdykoli *Buddha* v pokročilých letech pocítil tělesnou únavu, tito tři muži byli jedinými, které požádal, aby vykládali Učení místo něj. To se stalo například v *Kapilavatthu*, když *Moggallāna* vyložil dlouhou rozpravu o sebekontrolě jakožto léku proti záplavě šesti smyslovými prameny (S. 35, 202).

Poté, co *Sāriputta* a *Mahā Moggallāna* dosáhli *arahatství*, *Buddha* oznámil společnosti *bhikkhū*, že ti dva jsou jeho hlavní žáci. Někteří *bhikkhuové* tím byli překvapeni a dohadovali se, proč Mistr takto neoznačil ty žáky, kteří vstoupili do Řádu jako první, například skupinu pěti asketů nebo *Jasu* či jednoho ze tří *Kassapů*. Proč je všechny přehlédl a dal přednost těm, kdo vstoupili do Řádu jako poslední? Na to *Buddha* odpověděl, že každý sklízí podle svých zásluh. *Sāriputta* s *Moggallānou* po celé eóny postupovali směrem k tomuto stavu tím, že rozvíjeli k tomu potřebné schopnosti. Jiní se zase zdokonalovali v jiných směrech. Ačkoli oba hlavní žáci byli z jiné kasty a z jiného kraje než sám *Buddha*, skutečnost, že zaujímali přední místo uvnitř společnosti *arahatů*, byla výsledkem jejich činů. *Buddha* v mnoha ohledech chválil tento ušlechtilý pár žáků:

„Vynikající jsou mezi mými žáky, výjimeční jsou mezi mými žáky. Ti vskutku jednají podle Mistrových rad a následují jeho doporučení. Jsou drazí a milí čtyřem shromážděním, jsou hodni jejich úcty a respektu.“ (S. 47, 14)

*„Kdyby nějaká oddaná laická žena měla poučit svého jediného milovaného syna, udělala by dobře, kdyby mu řekla: ‘Můj drahý synu, měl bys být jako hospodář Citta nebo Hatthaka z Ālavī,’ neboť ti dva jsou příkladem a vzorem pro mé laické následovníky. (A dále by měla říci:) ‘Kdybys však, můj drahý, měl odejít z domova do bezdomoví, měl bys být jako *Sāriputta* a *Moggallāna*,’ neboť ti dva jsou příkladem a vzorem pro mé *bhikkhu*.“* (S. 17, 23)

*„Vyhleďte, *bhikkhuové*, *Sāriputtu* a *Moggallānu*, neboť jsou moudří a pomáhají svým společníkům ve svatém životě. *Sāriputta* je jako matka, zatímco *Moggallāna* je jako chůva. *Sāriputta* je zaměřen na výcvik k dosažení plodu vstupu do proudu, a *Moggallāna* na výcvik k dosažení nejvyššího cíle.“* (M. 141)

Tento text může být vyložen následovně: *Sāriputta* vedl své žáky k odetnutí prvních tří pout, a tím jim pomáhal dosáhnout ‚vstupu do proudu‘. Tímto způsobem je odvracel od marného koloběhu existence a vedl je do oblasti bezpečí. *Sāriputta*, podobně jako matka, naváděl a střežil první kroky svých žáků na stezce, či jinými slovy, umožňoval jim spatřit tuto cestu ke konečnému osvobození. *Moggallāna* pak vedl ty, kdo byli takto zabezpečeni, provázel je samostatně po jejich cestě vzhůru a podporoval je v jejich meditačním cvičení až k dosažení svatosti (*arahatství*), podobně jako byl on sám veden Místrem. Byl jako chůva starající se o zdravý a silný růst svých žáků.

Obě tyto kvality lze nalézt dokonale sjednocené v *Buddhovi*. V *Sāriputtovi* a *Moggallānovi* však byly tyto kvality spíše oddělené. Ačkoli oba byli ‚oboustranně osvobození‘, *Sāriputtovou* hlavní předností bylo spíše intelektuální ‚osvobození moudrostí‘ (*paññāvimutti*), zatímco *Moggallānovou* hlavní předností bylo spíše meditativní ‚osvobození mysli‘ (*cetovimutti*). Tato skutečnost se dokonale ukazuje, když se tito dva duchovní synové *Buddhy* starají o *Rāhulu*, *Buddhova* vlastního syna. Jako každý nový *bhikkhu*, měl *Rāhula* dva učitele – *Sāriputta* ho učil moudrosti a porozumění, zatímco *Moggallāna* ho učil správnému chování a meditaci.

Jednou *Sāriputta* řekl svému příteli, že ve srovnání s *Moggallānovými* nadobyčejnými (magickými) silami byl jako malý úlomek skály ve srovnání s mocným Himálajem. Na to mu *Moggallāna* odpověděl, že ve srovnání se *Sāriputtovou* silou moudrosti byl jako

nepatrné zrnko soli ve srovnání s velkým sudem soli (S. 21, 3). Ohledně různého rozpětí schopnosti porozumění Buddha jednou řekl, že jsou otázky, které může pochopit a zodpovědět pouze on sám, ale ne *Sāriputta*, že jsou jiné otázky, které může objasnit *Sāriputta*, ale ne *Moggallāna*, a že jsou další otázky, které může vyřešit *Moggallāna*, ale ne ostatní žáci (J. 483). Takto byli dva hlavní žáci jako most mezi nejvyššími kvalitami Buddhy a možnostmi ostatních žáků.

Když *Devadatta* prohlásil, že má zájem o vedení Řádu, Buddha řekl, že by vedení *Saṅghy* nesvěřil nikomu, ani svým hlavním žákům, natož pak *Devadattovi*. Mezi dvěma extrémními společenstvími žáků – *Sāriputtou* a *Moggallānou* na jedné straně stupnice, a *Devadattou*, nejzkaženějším z žáků, na druhé straně – byla dlouhá a rozmanitá řada jedinců na různých úrovních dokonalostí a ctností. Je příznačné, že jediná pomluva vůči dvěma hlavním žákům přišla od jednoho následovníka *Devadatty*. *Bhikkhu Kokālika* je chtěl pošpinit, a tak řekl Buddhovi, že ti dva mají zlé záměry, což bylo ve skutečnosti případem *Devadatty*. Buddha nicméně odpověděl:

„To neříkej, *Kokāliko*, to neříkej! Měj přátelské a důvěřivé myšlenky vůči *Sāriputtovi* a *Moggallānovi*. Jejich jednání je dobré a laskavé.“ (S. 6, 10)

Ale *Kokālika* i přes takové důrazné napomenutí setrval ve svém falešném obvinění. *Devadatta* a *Kokālika* se znovuzrodili ve stavu nejtěžšího utrpení, v nejnižším pekelném příbytku, zatímco *Sāriputta* a *Moggallāna* dosáhli nejvyšší blaženosti – *nibbāny*.

Působení hlavních žáků v Řádu

V kanonických spisech je mnoho zpráv o společném působení dvou hlavních žáků, kteří byli nejlepšími pomocníky svého mistra v péči o Řád. Oba vykonali mnoho práce ve prospěch a blaho společnosti *bhikkhuů*. Jejich působení zaměřené na udržení souladu, stability a disciplíny uvnitř Řádu si zaslouhuje zvláštní zmínku. Na požádání Buddhy měli jednou sdělit vypovězení z Řádu jedné krajně nedbalé a neukázněné skupině *bhikkhuů* známé jako ‚skupina šesti‘ (*chabbaggiya*), na kterou Buddhovo napomenutí nemělo účinek, jak je to zaznamenáno v M. 70 (*Kītāgiri-sutta*). Právě kvůli této skupině byla ustanovena velká část pravidel řádové disciplíny (*vinaya*). Nakonec se těchto šest *bhikkhuů* zachovalo tak nevhodným způsobem, že *Sāriputta* s *Moggallānou*, v čele ctnostných *bhikkhuů* a na Buddhovo požádání, vypověděli tuto šestici z místa jejich pobytu poblíž *Kītāgiri*. Většina z nich pak Řád opustila (*Cūlavagga* 1, 13-16).

Tito dva velcí žáci byli schopni dosáhnout toho, že se noví *bhikkhuové*, kteří byli svedeni na scestí *Devadattou*, se vrátili k Buddhovi a žili dál správným způsobem. Když tehdy *Sāriputta* uděloval napomenutí těmto špatně vedeným *bhikkhuům*, ukázal při tom svou sílu čtení myšlenek, zatímco *Moggallāna* použil své magické síly (*Cūlavagga* 7, 4).

Rovněž následující událost vedla k posílení souladu v *Saṅge*: Jednou, když byl *Sāriputta* stížen nepřátelstvím nějakého *bhikkhua* a byl jím falešně obviněn, *Moggallāna* a *Ānanda* svolali všechny přítomné *bhikkhu*y, aby za účelem poučení vyslechli *Sāriputtovu* důstojnou odpověď na toto obvinění (A. 9, 11).

Když byl jednou *Moggallāna* nemocen, šel ho Buddha navštívit a utěšil ho rozpravou o sedmi členech probuzení. Inspirován touto rozpravou, *Moggallāna* znovu získal vládu nad svým tělem a zotavil se (S. 46, 15).

Dva hlavní žáci často žili společně v jedné klášterní místnosti, kde spolu vedli mnoho rozhovorů v přítomnosti svých žáků a pro jejich prospěch, jak to ukazuje Rozprava o neposkvrněnosti (M. 5). *Moggallāna* takto pronesl například tyto rozpravy: M.

15; A. 10, 84; S. 35, 202. Rovněž strávili mnoho času udílením poučení svým žákům (S. 14, 15). Kromě toho rozmlouvali s *Anuruddhou* o významu čtyř základů uvědomění (S. 47, 26-27) a rozdílech mezi žákem, který se cvičí (*sekha*), a tím, kdo se již necvičí (*asekha*) (S. 52, 4-6). Oba hlavní žáky Buddha chválil pro jejich prospěšnou práci, nebyli však na to pyšní, jelikož byli *arahati*. Jednou seděli poblíž Buddha, pohrouženi do hlubokého soustředění zaměřené na tělo. Buddha tehdy pronesl o každém z nich jeden z následujících dvou veršů, nejprve o *Sāriputtovi* a pak o *Moggallānovi*:

*„Jako skalní vrcholek nemůže být otřesen,
jelikož stojí na pevném základě,
stejně tak nebude se již více chvět bhikkhu,
jenž odstranil zaslepenost.“ (Udāna 3, 4)*

*„S upevněným uvědoměním těla,
se střeženými šesti oblastmi doteku,
stále soustředěný bhikkhu
pozná své vlastní odpoutání.“ (Udāna 3, 5)*

Při jedné příležitosti se stalo, že Buddha upřednostnil *Moggallānovo* stanovisko před *Sāriputtovým*. Když Mistr vykázal ze své přítomnosti jisté hlučné a neukázněné *bhikkhuy*, zeptal se později dvou hlavních žáků, co si myslí o tom, že poslal pryč ty *bhikkhuy*. *Sāriputta* odpověděl:

„Myslím si toto: ´Vznešený si přál zůstat bez starostí a prodlévat ve stavu blaženosti zde a nyní, a tak my bychom rovněž měli zůstat bez starostí a prodlévat ve stavu blaženosti zde a nyní.´“ Načež Mistr odpověděl:

*„Zadrž, *Sāriputto*, nedovol, aby v tobě takové myšlenky někdy znovu vznikly.“* Potom se obrátil k *Moggallānovi* a položil mu stejnou otázku. *Moggallāna* odpověděl:

*„Když Vznešený propustil tyto *bhikkhuy*, tak jsem si pomyslel: ´Vznešený si přeje zůstat bez starostí a prodlévat ve stavu blaženosti zde a nyní, a tak já a ctihodný *Sāriputta* bychom se teď měli postarat o tyto *bhikkhuy*.´“ „Dobře řečeno, *Moggallāno*, dobře řečeno,“ řekl Mistr (M. 67).*

Moggallānovy magické síly

V rozpravě o žácích, kteří vynikali zvláštními dovednostmi a kvalitami (A. 1, 13), Buddha říká, že *Moggallāna* byl nejpřednější mezi *bhikkhuy*, jež byli obdařeni magickými schopnostmi. Jednoho dne, když *Moggallāna* s některými svými žáky chodil sem a tam, Buddha řekl *bhikkhuům*, že *Moggallāna* je obdařen velkými nadobyčejnými silami a podobní jsou i jeho žáci, neboť bytosti se sdružují v souladu se svou povahou a svými dispozicemi (S. 14, 15). Byli zde jistě i jiní vynikající žáci, velice dovední v těch či oněch magických silách, ovládali však pouze některé z nich. *Bhikkhu Anuruddha* a *bhikkhunī Sakulā* byli obdařeni silou božského oka, *bhikkhu Sobhita* a *bhikkhunī Bhaddā Kapilānī* si dovedli vzpomenout na vzdálenou minulost, *bhikkhu Sagāla* ovládal prvek ohně, *Cūla Panthaka* byl dovedný v cestování pomocí mentálně vytvořeného těla a *Pilinda* vynikal v komunikaci s nebeskými bytostmi. *Mahā Moggallāna* nicméně ovládal tyto magické schopnosti velmi všestranným způsobem. Byl mistrem různých magických sil současně, čímž překonával ostatní žáky. Mezi sestrami podobně vynikala svými magickými schopnostmi *bhikkhunī Uppalavannā*.

K přijetí těchto starých zpráv o *Moggallánových* magických schopnostech je třeba poznat, jak takové věci mohou být vůbec možné. Svět takzvané hmoty, jak je vnímán pěti smysly a který současní fyzici chápou jako projev energie, je pouze malá část velice rozsáhlé reality, která obsahuje mnoho dalších forem různě vibrující energie. Matné představy o tom, skryté pod pojmy jako ‚anti-hmota‘, ‚psychická síla‘, ‚astrál‘ či ‚prána‘, pronikají do sféry naší zkušenosti. Jelikož však vnímáme pouze úzkou oblast našeho lidského světa, máme sklon nahlížet zákony, kterými je vymezen, jako absolutní. Ale vesmír, jak ho vnímají mudrcové, je mnohem rozsáhlejší a jeho zákony se uplatňují rovněž v našem světě. Takové uplatnění odlišných zákonů se nazývá zázrak. Ale kdykoli se zjevuje vyšší, rozsáhlejší svět, skutečným zázrakem je spíše to, že lidé mohou být tak uvězněni svým úzkým názorem, že ignorují vše, co přesahuje jejich omezené schopnosti, i přes skutečnost, že projevy těchto odlišných sil a zákonů jsou nepopíratelně přítomné. Ale kdokoli má, tak jako Buddha a *Moggallāna*, vysoce rozvinutou kapacitu vnímání této rozsáhlé skutečnosti skrze vyšší smyslové schopnosti vybroušené rozvíjením ‚čtyř základů psychické síly‘ (*iddhipāda*), ten může dosáhnout takřka nekonečného rozšíření vnímání prostoru a času. Jeho obzor a přímé zkušenostní poznání nezměrně vzroste a překročí všechna pouta a omezení.

Když se *Sāriputta* jednou zeptal (v M. 32), jaký druh *bhikkhua* je ‚ozařující‘, *Moggallāna* odpověděl:

„Zde, příteli *Sāriputto*, dva *bhikkhuové* hovoří o pokročilé *Dhammě*, jeden druhému pokládají otázky a jeden druhému na ně odpovídají – takto bez obtíží, souvisle rozprávějí o *Dhammě*.“ Buddha k tomu řekl: „*Moggallāna* správně hovořil, když takto hovořil. Neboť *Moggallāna* je vskutku vykladačem *Dhammy*.“

Řeči o *Dhammě* získávají šíři a hloubku, když vyvěrají ze zkušenosti, jež překračuje oblast smyslů. Kdo má více rozšířené vědomí touto zkušeností, ten má více co říci. Kdo má osobní zkušenost těchto mnohých cest k osvobozující moudrosti, ten bude nejlépe schopný hovořit o *Dhammě* a činit ji přitažlivou. Příklady takových rozprav přednesených *Mahā Moggallānou* jsou: M. 15; M. 37; A. 10, 84; S. 35, 202; S. 44, 7-8.

Nyní se obrátíme k tomu, co kanonické texty zmiňují o *Moggallánových* nadobyčejných schopnostech, seskupených zde podle jejich druhů:

1. Proniknutí myslí ostatních a čtení myšlenek

Jednoho svátečního dne (*uposatha*) Buddha tiše seděl po celou noc před shromážděním *bhikkhuů*. Když nastal ranní rozbřesk, řekl pouze: „*Toto shromáždění je nečisté*.“ Načež *Moggallāna* prohlédl svou myslí celé shromáždění od *bhikkhua* k *bhikkhuovi* a uviděl, že jeden z nich byl zcela zkažený. Přistoupil k němu a požádal ho, aby odešel. Když se tento *bhikkhu* nezvedl ani na třetí vyzvání, *Moggallāna* se ho chopil, vyvedl ho z haly a zavřel za ním dveře. Vznešený pak začal přednášet pravidla řádové disciplíny (*pātimokkha*), neboť shromáždění bylo nyní čisté (A. 8, 20). Jednou Mistr prodléval ve společnosti pětiset *bhikkhuů*, kteří všichni byli *arahati*. Když se k nim *Moggallāna* připojil, ihned poznal, že myslí všech těchto *bhikkhuů* byly prosté zákalů. Poté jeden z těchto zasloužilých *bhikkhuů* rozpoznal *Moggallánovo* nadobyčejné vnímání, vstal ze svého místa a pochválil *Moggallānu* následujícími verši:

„Klidně sedícímu nāgovi, mudrci, jenž překročil strast,
vzdávají žáci svou úctu, tomu, kdo je obdařen trojicí vědění a přemohl smrt.
Svou myslí proniká Moggallāna, mistr psychických sil, myslí asketů
a nalézá je oproštěné od lpění.
Takto obdařen všemi členy, je mudrcem, jenž překročil strast.
Obdařenému takovými znaky vzdává svou úctu i Gotama.“ (S. 8, 10)

Třetí zpráva říká: Jednou, když ctihodný *Anuruddha* meditoval v odloučení, porozuměl tomu, jak může prohloubit ušlechtilou stezku vedoucí k zániku strasti skrze čtyři základy uvědomění. *Moggallāna* pak pronikl *Anuruddhovu* mysl svou myslí, zjevil se před ním pomocí nadobyčejné síly a požádal ho o podrobný popis této metody (S. 52, 1-2).

2. Božské ucho

Jednoho večera, když *Sāriputta* přišel za *Moggallānou*, shledal, že jeho rysy měly tak zářivý vzhled, že se ho zeptal, zda právě neprodléval v některém z klidných příbytků mysli (v nehmotných oblastech). *Moggallāna* odpověděl, že prodléval pouze v jednom z nečistých příbytků, ale že byl zaměstnán rozhovorem o *Dhammě*. Když byl otázan, s kým že vedl tento rozhovor, odpověděl, že se Vznešeným. *Sāriputta* poznamenal, že Mistr dlí nyní velmi daleko, v *Sāvathī*, zatímco oni jsou v *Rājagaze*, a zeptal se, zda *Moggallāna* použil své nadobyčejné síly, aby přišel k *Buddhovi*, nebo jestli *Buddha* přišel k němu. *Moggallāna* řekl, že ani tak, ani tak. Bylo to pomocí božského oka a božského ucha, jež byly u obou rozvinuté, že byli schopni vést rozhovor o *Dhammě* týkající se mentální schopnosti energie. Pak *Sāriputta* prohlásil, že *Moggallāna* je obdařen tak velkou silou, že může žít po celý zbytek *kappy* (světového období), stejně jako *Buddha*, bude-li si to přát (S. 21, 3). Pomocí božského ucha mohl *Moggallāna* rovněž slyšet hlasy nelidských bytostí – božstev, duchů, apod. – a přijímat od nich zprávy. Někáký duch ho jednou varoval před *Devadattou*, který měl zlé záměry vůči *Buddhovi* a plánoval proti němu spiknutí (*Cūlavagga* 7, 2).

3. Božské oko

Jak bylo zmíněno výše, *Moggallāna* mohl svým božským okem vnímat *Buddhu* na velkou vzdálenost (S. 21, 3).

Jednou, když *Sāriputta* seděl v tiché meditaci, nějaký zlý duch (*yakkha*) ho velkou silou udeřil do hlavy. *Moggallāna* to uviděl a ptal se *Sāriputty*, jestli pocítil nějakou bolest. *Sāriputta* řekl, že je v pořádku, jen trochu hlava že mu brní. *Moggallāna* pak obdivoval sílu *Sāriputtova* soustředění, a ten zas obdivoval *Moggallānovu* schopnost uvidět takového ducha, jelikož on sám takovou schopnost neměl (Ud. 4, 4).

Jindy *Moggallāna* spatřil svým božským zrakem, jak byl král *Pasenadi* poražen v bitvě s *Licchaviyi*, ale potom znovu shromáždil svůj oddíl a *Licchaviye* přemohl. Když o tom *Moggallāna* vyprávěl, někteří *bhikkhuové* ho obviňovali z toho, že se falešně chlubí svými nadobyčejnými schopnostmi, což je kázeňský přestupek, který znamená vyloučení z Řádu. *Buddha* jim však vysvětlil, že *Moggallāna* vyprávěl pouze o tom, co viděl, o tom, co se skutečně stalo, a tudíž se nejedná o přestupek (*Parājika* 4; 95, 17).

Kromě toho často viděl působení zákona *kammy* – konání a jeho následků. Znovu a znovu pozoroval, jak ty lidské bytosti, které zlými činy škodily svým bližním, byly po smrti znovuzrozené mezi nešťastnými duchy, podstupujícími mnoho utrpení, zatímco jiní byli svou štedrostí a dobrými činy vynášeni do vyšších nebeských světů, blízkých světu lidí. Často pak těmito příklady dokládal zákon činů a jejich následků (*kamma-vipāka*). Takových příkladů je v pálijských textech příliš mnoho na to, aby zde byly uvedeny (dvě knihy sbírky *Khuddaka-nikāya*: ‚Příběhy duchů‘ *Petavatthu* a ‚Příběhy nebeských paláců‘ *Vimānavatthu*). Z tohoto vyplývá, proč byl *Moggallāna* slavný také jako ten, kdo zná jiné světy a rovněž následky vykonaných činů.

Jednou žil *Moggallāna* na Supí hoře, poblíž *Rājagahy*, společně s *bhikkhuem Lakkhanou*, jedním z tisíce asketických bráhrmanů, v čele s *Uruvelou Kassapou*, kteří byli obrázení k *Dhammě*. Jednoho rána, když sestupovali z hory do města na almužní obchůzku, se *Moggallāna* začal na jistém místě cesty usmívat. Když se ho jeho společník zeptal na důvod, *Moggallāna* řekl, že není správný čas k tomu, aby o tom mluvil, a že mu to řekne až v přítomnosti *Mistra*. Když se pak setkali s *Buddhou*, *Lakkhana* opakoval svou otázku. *Moggallāna* nyní odpověděl, že na tom místě viděl mnoho nešťastných duchů, poletujících v prostoru, postižených rozmanitými druhy utrpení. *Buddha* to potvrdil jako zcela pravdivé a dodal, že on sám zvažuje, zda mluvit o takových zjeveních, jelikož lidé s povrchní myslí by tomu nevěřili. *Buddha* pak pomocí svého univerzálního poznání vysvětlil, jaké jednání a jaké sklony přivedly tyto duchy, které *Moggallāna* viděl, do jejich žalostného stavu (S. 19, 1-21).

4. Cestování pomocí mentálně vytvořeného těla

„Tak jako silný muž může ohnout svou nataženou ruku či natáhnout svou ohnutou ruku,“ tak rychle byl *Moggallāna* schopný přejít z lidského světa do nebeské říše. Tuto schopnost často používal za účelem poučení jiných bytostí a k obstarávání různých záležitostí *Saṅghy*. Takto poučil ‚Třiatřicet bohů‘ o člancích vstupu do proudu či zkoušel *Sakku*, krále bohů, zdali porozuměl učení o zániku toužení (M. 37). V *Jātakách* se uvádí, že když *Buddha* vyučoval po tři měsíce v jednom nebeském světě, *Moggallāna* se tam objevil, aby informoval *Mistra* o tom, co se děje v *Saṅgze*, a žádal ho o instrukce. Nenavštěvoval pouze bohy v oblastech smyslového potěšení, ale rovněž jemnější *Brahmovské* světy. Jednou se objevil před *Brahmou*, který věřil, že nejsou takoví asketové, kteří by byli schopni vstoupit do jeho říše, načež *Moggallāna* svými otázkami a svým nadobyčejným výkonem otrásl sebedůvěrou tohoto boha (S. 6, 5). Nebo se objevil před *Brahmou* jménem *Tissa*, který byl dříve *bhikkhuem*, jenž nedávno zemřel, a poučil ho o ‚vstupu do proudu‘ a postupu k dosažení konečného osvobození (A. 4, 34; 7, 53).

5. Ovládání hmoty pomocí psychické síly

Moggallāna byl rovněž schopen ovládat to, co se jeví jako pevná hmota. Jednou prodlévali v klášteře nějací nedbalí *bhikkhuové* s rozptýlenou myslí, kteří se příliš zaměstnávali materiálními malichernostmi. Když se o tom *Buddha* dověděl, požádal *Moggallānu*, aby nějakým nadobyčejným činem otrásl jejich přílišnou důvěrou v hmotu a tím je podnítil k obnovení vážného úsilí. Nato *Moggallāna* svou silou způsobil, že se celý klášter nazývaný ‚Palác *Migārovy* matky‘ otrásl a zachvěl, jako by bylo zemětřesení.

Touto zkušeností byli ti *bhikkhuové* hluboce podníceni a nadále byli velmi vnímaví, když je Buddha poučoval a vysvětloval jim „čtyři základy nadobyčejné síly“ (*iddhipāda*), ze kterých pocházela *Moggallānova* nadobyčejná schopnost (S. 51, 14).

Když *Moggallāna* navštívil *Sakku* v jeho nebeské oblasti a viděl, že *Sakka* žije spíše lehkovážně, oddává se nebeským smyslovým potěšením a zapomíná Učení, *Moggallāna* provedl podobně magický čin, když otřásl jeho nebeským palácem, nazývaným „Prapor vítězství“, na který byl *Sakka* tak hrdý. To mělo na *Sakku* šokující účinek a znovu si připomněl učení o zániku toužení, které mu Buddha stručně vyložil nedlouho předtím. Bylo to stejné učení, kterým Buddha pomohl *Moggallānovi* dosáhnout *arahatství* (M. 38).

Jednou byla stížena hladomorem oblast, kde prodléval Buddha se společností *bhikkhuů*, a tak nemohli obdržet dostatek jídla. Při té příležitosti *Moggallāna* požádal Buddhu, jestli by nemohl převrátit půdu, tak aby byly zpřístupněny výživné látky vespod, a oni by pak mohli být nasyceni. Ale Buddha mu řekl, aby to nedělal, jelikož by to způsobilo zkázu mnoha živých bytostí. *Moggallāna* se pak nabídl, že svou magickou silou otevře cestu do země Kuru, aby tam *bhikkhuové* mohli jít pro almužnu. Buddha to ale rovněž odmítl. Přesto však přežili tento hladomor beze škod, i bez takových nadobyčejných zázraků (*Pārājika 1,2*). Toto byla jediná příležitost, kdy Buddha neschválil *Moggallānovy* návrhy.

Moggallānova nadobyčejná síla se ukazuje rovněž v jeho schopnosti přenášet věci na velkou vzdálenost. Takto například donesl z Himálaje lotosové stonky, když byl *Sāriputta* nemocný a potřeboval je jako lék (*Mahāvagga 6, 20; Cūlavagga 5, 34*). Jindy přinesl pro *Anāthapiṇḍiku* odnož ze stromu *Bodhi*, aby ji vysadil v *Jetově* háji (J. 78). Ale když ho jeho žák *Pindola* požádal, aby dokázal nadřazenost Buddhovy *Sanghy* nad stoupenci jiných učení tím, že pomocí magické síly sundá jistou drahocennou mísu, která byla zavěšena na vyvýšeném místě ve městě, tak aby ji nikdo nemohl sundat, *Moggallāna* to odmítl s tím, že *Pindola* má dostatečnou sílu k tomu, aby to udělal sám. Ale když to pak *Pindola* skutečně provedl, Buddha ho pokáral:

„*Bhikkhu* by neměl ukazovat nadobyčejné síly proto, aby udělal dojem na laiky“ (*Cūlavagga 5, 8*).

Moggallānovy minulé životy

O vzpomínkách na své minulé existence *Moggallāna* mluvil pouze jednou – v *Māratajjanīya-suttě* (M. 50). V *Jātakách* (vyprávěních o minulých zrodech) je uvedeno, že Buddha a *Moggallāna* se ve svých minulých životech setkali častokrát. Měli se spolu střetnout ne méně než jednatřicetkrát, a z toho třicetkrát žil *Moggallāna* společně se *Sāriputtou*. Silné pouto spojovalo tuto trojici i v minulých existencích. Jistěže těchto jednatřicet zaznamenaných setkání je velmi malý počet v porovnání s nekonečným počtem životů, kterým prochází každá bytost v *samsāře*. Není možné, abychom zde reprodukovali všech těchto jednatřicet příběhů se všemi jejich podrobnostmi a příkrasami. Můžeme z nich vybrat a zmínit pouze některé hlavní body, které jsou důležité pro porozumění hlavním rysům *Moggallānovy* povahy.

První věcí, kterou v *Jātakách* nalezneme, je jeho blízký vztah k *Bodhisattovi*. *Moggallāna* a *Sāriputta* byli často jeho bratři (J. 488, 509, 543), jeho přátelé (J. 326) nebo jeho ministři (J. 401). Jindy byli jeho asketičtí žáci (J. 432, 522) nebo dokonce jeho učitelé (J. 539). Jindy je *Sāriputta* synem *Bodhisatty* a *Moggallāna* je generálem jeho království (J.

525). Když byl *Bodhisatta Sakkou*, králem bohů, byl *Sāriputta* měsíčním bohem a *Moggallāna* slunečním bohem (J. 450).

Druhou věcí, která stojí za zmínku, je vzájemný vztah *Sāriputty* a *Moggallāny*. V *Jātakách* je možné pozorovat, jak oba putují všemi výšinami i hlubinami *samsāry*. Někdy vystupují v nižších pozicích oproti hlavním postavám v daném příběhu. V jejich vztahu se objevují jisté zákonitosti. Ve většině případů je rozdíl v jejich pozici větší či menší podle oblasti, do které se zrodí: v nižší úrovni je větší a ve vyšší úrovni není téměř žádný. Když jsou zrozeni mezi zvířaty, jen vzácně jsou si zde rovni (pouze jako labutě – J. 160, 187, 215, 476), většinou byl *Sāriputta* zrozen jako vyšší zvířecí druh. Takto byli zrozeni jako had a krysa (J. 37), had a šakal (J. 315), člověk a šakal (J. 490). Když se zrodili jako lidské bytosti ve světských profesích, byl *Sāriputta* vždy ve vyšší pozici než *Moggallāna*: jako královský princ a královský ministr (J. 525), královský ministr a syn sluhy (J. 544), vozataj vládce-*Bodhisatty* a vozataj krále *Ānandy* (J. 151). Jednou byl *Moggallāna* měsíční bůh a *Sāriputta* moudrý asketa *Nārada* (J. 535). Ale když se oba zrodili jako asketové či bohové, většinou byli ve stejném postavení. Jednou se však stalo, že *Sāriputta* byl měsíčním bohem a *Moggallāna* vyšším slunečním bohem (J. 450). Jednou byl *Sāriputta* králem *nāgů* (hadích bohů) a *Moggallāna* králem jejich nepřátel *Supannů* (ptačích bohů) (J. 545).

Pouze jednou vystupuje *Moggallāna* v *Jātakách* bez *Sāriputty*, když zastává úřad krále bohů *Sakky*. V M. 37 napomíná jednoho ze svých nástupců tohoto úřadu. Tehdy se jako *Sakka* objevil na zemi, aby ukáznil jednoho lakomce, na kterého naléhal, aby byl štedrý a vedl ho tak k lepšímu znovuzrození (J. 78). Ale jindy žili *Sāriputta* a *Moggallāna* na zemi jako lakotní obchodníci, kteří ukryli mnoho peněz, a po smrti se zrodili v blízkosti svého ukrytého pokladu, jako had a krysa (J. 73).

V jednom příběhu se *Moggallāna* zrodil jako šakal, který když jednou uviděl mrtvého slona, tak natolik zatoužil po jeho mase, že prolezl střečním otvorem přímo do sloních útrob, kde se nažral, jak nejvíce mohl, ale pak nebyl schopný znovu vylézt a trpěl smrtelným strachem – působivý symbol nebezpečí smyslové žádosti (J. 490).

V proslulém příběhu o Zákonu *Kuruů* (J. 276) je *Moggallāna* vrátným ve skladu obilí a *Sāriputta* obchodníkem. Oba byli velmi důslední v dodržování zákona nekradení a nepodvádění.

Poslední dny Moggallāny

Půl roku před Buddhovou *parinibbānou* smrt definitivně rozdělila dva přátele. *Sāriputta* odešel za úplňku měsíce *Kattika* (říjen-listopad) v místě svého narození, v domě svých rodičů, daleko od *Moggallāny*. Právě jako dosáhli *arahatství* na různých místech, byli rovněž odloučeni při svém odchodu, ačkoli po dlouhý čas byli tak blízko jeden druhému.

Brzy po odchodu ctihodného *Sāriputty*, *Māra* – ztělesnění zla a pán smrti – uplatnil svůj nárok na *Moggallānovo* smrtelné tělo tím, že vstoupil do jeho střev. Nemohl ho ovládnout tak, že by vstoupil do jeho hlavy, neboť měl přístup pouze do nižších čaker. *Moggallāna* mu nicméně klidně řekl, aby odešel, neboť ho dobře rozpoznal. *Māra* byl velmi překvapen, že byl odhalen tak brzy, a ve svém klamu si pomyslel, že ani Buddha by ho nerozpoznal tak rychle. Ale *Moggallāna* četl jeho myšlenky a znovu mu přikázal, aby odešel pryč. *Māra* vystoupil skrze *Moggallānova* ústa a postavil se ke dveřím domu. *Moggallāna* mu řekl, že ho zná nejen od tohoto dne, ale zná i jeho minulost a jeho původ.

Při této příležitosti *Moggallāna* použil tři nadobyčejné schopnosti: božské oko, čtení myslí a vzpomínku na minulé životy. Bylo to pouze při této příležitosti, zmíněné v M. 50, kdy *Moggallāna* mluví o vzpomínce na svou vzdálenou minulost. Toto je podstata toho, o čem hovořil:

Prvním Buddhou, který se objevil v tomto „šťastném období“ (*bhadda-kappa*), byl *Kakusandha*. Žil v době, kdy se lidé dožívali 40 000 let a kdy se stalo zřejmým první zatmění zlatého věku, jelikož králové ztráceli zájem o dobro a objevila se první krádež. Životní energie lidí se tak zkrátila na polovinu (z 80 000 let). Tehdy byl *Moggallāna Mārou*, vůdcem démonů, pánem nižších světů, a jeho jméno bylo *Māra Dūsī*. Měl sestru jménem *Kālī*, jejíž syn se stal *Mārou* naší doby. Proto stál u dveří před *Moggallānou* jeho vlastní synovec. Když byl *Moggallāna* v té vzdálené době *Mārou*, napadl hlavního žáka tehdejšího Buddhy tím, že se zmocnil nějakého chlapce a zranil střepem tohoto žáka na hlavě tak, že z ní tekla krev. Když to uviděl *Buddha Kakusandha*, řekl: „*Māra* vsutku nezná míru,“ neboť i zlé skutky mohou být umírněné. Pod vlivem pohledu Vznešeného se mentální *Mārovo* tělo rozpustilo, načež se *Māra* zrodil v nejhlubším pekle. Chvilku předtím byl pánem všech pekelných světů a nyní se sám stal jednou z pekelných obětí. Chvilku předtím byl největším trýznitelem a nyní sám podstupoval tato strašná muka. Tak rychlá je změna *samsārické* pozice. Po mnoho tisíc let musel *Moggallāna* trpět v pekle, jakožto trest za svou lehkovážnost vůči *arahatovi*. Deset tisíc let musel trávit sám v pekelném jezeře, obdařen tělem člověka a hlavou ryby, právě jak to namaloval Pieter Breughel ve svých obrazech z pekla. Kdykoli dvě kopí jeho trýznitelů probodla jeho srdce, poznal, že uplynulo tisíc let z jeho muk (M. 50).

Po tomto střetnutí s *Mārou*, které v jeho mysli znovu vyvolalo vzpomínku na utrpení *samsāry*, ze které byl nyní navždy osvobozen, *Moggallāna* pocítil, že čas jeho poslední existence pomalu vypršel. Jelikož byl *arahat* a neviděl důvod k tomu, aby použil sílu své vůle a prodloužil svou existenci až do konce tohoto období, klidně nechal působit zákon nestálosti, aby šel svým přirozeným směrem.

Tak jak to učinilo mnoho velkých mudrců Východu a mnoho probuzených *arahatů*, zanechal i on po sobě jistý druh autobiografie ve verších, kde shrnul to, jak prošel jakožto osvobozený všemi situacemi svého života neotřesen a bez chvění. Události, které ostatní zcela pohltily, ho nechávaly klidným. Jeho verše ve sbírce *Theragāthā* mohou být shrnuty takto: žádná *samsārická* pozdvižení, která se mu neobyčejně zjevovala, nemohla otrástit jeho rovnováhou, jelikož byl *arahat*. Utrpení světa se ho již více nedotýkalo, jelikož žil v míru, který překračuje veškerou bolest a neklid existence.

Verše začínají událostmi jeho života v tomto světě. Kdekoli ostatní toužili po majetku, on jako lesní asketa byl spokojený s odříkavým životem a měl málo přání (Th. 1146-1149). Jednou, když ho nějaká nestoudnice chtěla svést, odmítl ji, podobně jako Buddha odmítl tři *Mārovy* dcery (1150-1157). Když zemřel jeho nejlepší přítel *Sāriputta*, nebyl stížen trápením jako *Ānanda*, který ještě nebyl *arahat*, ale zůstal neotřesen ve svém klidu (1158-1163). Potom se jeho verše obrací k událostem nadobyčejné povahy: když zatřásl klášterem (1164) nebo když neochvějně meditoval v horské rozsedlině, uprostřed hromů a blesků (1167). Žil s uklidněnou myslí na odloučených místech, jako opravdový dědic Buddhy, kterému se klaní i *Brahmā* (1169). Následující verše (1169-1173) jsou určeny pověřivému bráhmanovi se špatným názorem, který urážel *Mahā Kassapu*, když ho viděl, jak jde pro almužnu. *Moggallāna* ho varoval před nebezpečím takového jednání a nabádal ho k úctě k *arahatům*. Pak chválí *Sāriputtu* (1176) a zdá se, že následující verše (1177-1181) jsou *Sāriputtovou* vlastní chválou *Moggallāny*. Znovu prohlíží a těší se z dosažení cíle svého života *bhikkhua* (1182-1186). Poslední verše (1187-1208) jsou shodné s

těmi, které jsou zaznamenané v M. 50 při jeho setkání s *Mārou* (jak je stručně uvedeno výše).

Smrt Mahā Moggallāny

Buddha, obklopený mnoha svými žáky, dosáhl *parinibbāny* míruplně a klidně v meditačním pohroužení (čtvrté *jhāně*), do kterého vstoupil s dokonalou sebekontrolou. *Sāriputtova parinibbāna* v jeho rodném domě, za účasti *bhikkhūů*, kteří ho doprovázeli, byla podobně klidná, ačkoli na rozdíl od *Buddhy Sāriputta* před svým odchodem těžce onemocněl. *Ānanda* odešel ve 120 letech, když při meditaci rozvinul prvek ohně tak, že se jeho tělo roztavilo v žáru a zmizelo, neboť si nepřál být břemenem těm, kteří ho měli pohřbívat. S ohledem na klidný odchod *Mistra* a těchto dvou žáků by někdo mohl podotknout, že v případě *Moggallāny* by rozpad jeho těla při smrti probíhal podobně, kdyby i vnější okolnosti měly podobnou povahu. Ale v *Moggallānově* případě to bylo velice odlišné, ačkoli hrůzná povaha jeho smrti neotřásla jeho pevnou a klidnou myslí.

Mahā Moggallāna odešel čtrnáct dní po svém příteli *Sāriputtovi*, na podzim při novoluní měsíce *Kattika* (říjen-listopad). Velká *Buddhova parinibbāna* nastala za úplňkové noci měsíce *Vesākhā* (v květnu), to jest půl roku po *parinibbāně* jeho dvou hlavních žáků. *Buddhovi* bylo tehdy 80 let, zatímco *Sāriputtovi* a *Moggallānovi* bylo oběma 84 let.

Toto byly okolnosti *Moggallānovy* smrti: Po smrti *Niganthy Nātaputty* (též *Mahāvīry*), vůdce asketického řádu *jinistů*, vznikla mezi jeho stoupenci ostrá rozepře ohledně jeho učení, následkem čehož jejich Řád ztratil své oddané příznivce a podporovatele. *Jinisté* byli rovněž poučeni o tom, co *Moggallāna* vyprávěl ze svých nebeských výletů: že ctnostní *Buddhovi* následovníci se po smrti znovuzrodili v nebeských světech, zatímco stoupenci jiných učení, kteří postrádali ctnostné chování, spadli do nešťastných podlidských stavů existence. Toto rovněž přispělo k úpadku pověsti ostatních učení, včetně *jinistů*. Jedni obzvláště podlí *jinisté* z *Magadhy* byli tak rozzuřeni touto ztrátou veřejné váženosti a podpory, že se chtěli *Moggallāny* zbavit. Aniž by hledali příčiny v sobě, viděli vinu vně a zaměřili svou zášť a nenávisť na *Mahā Moggallānu*. Jelikož se rozpakovali vykonat vraždu sami, pojali jiný plán. I v oněch dnech existovali profesionální zločinci, připraveni zabít za úplatu. I tehdy byli takoví lidé, kteří se nerozpakovali udělat za peníze cokoli. A tak si tito zlomyslní *jinisté* najmuli takový gang a nařídili mu, aby *Moggallānu* zabil.

Tehdy *Mahā Moggallāna* žil osaměle v lesní chatě v *Kalasile*. Po svém střetnutí s *Mārou* poznal, že konec jeho dní se blíží. Potěšen blažeností osvobození nyní cítil své tělo jako překážku a břemeno. Proto netoužil použít své schopnosti, aby udržel tělo při životě po zbytek období. Přesto, když uviděl přicházet bandity, udělal své tělo neviditelným pomocí nadobyčejné síly. Banditi přišli do prázdné chaty, a i když hledali všude, nemohli ho najít. Odešli zklamaní, ale vrátili se druhý den. Po šest následujících dní jim *Moggallāna* unikal stejným způsobem. Jeho motivací nebylo spasit své tělo, ale ochránit bandity před strašnými následky jejich činu, který by je nevyhnutelně dovedl ke znovuzrození v pekle. Chtěl je ušetřit takového osudu tím, že jim poskytne čas, aby to znovu uvážili a zdrželi se takového zločinu. Ale jejich touha po slíbených penězích byla tak velká, že vytrvali a vrátili se i sedmý den. Jejich vytrvalost byla ‚odměněna‘, neboť sedmého dne *Moggallāna* náhle ztratil magickou kontrolu nad svým tělem. Jeden ohavný čin, který spáchal v daleké minulosti (způsobení smrti svých rodičů), ještě nebyl

odpykán, a dozrání následku tohoto činu ho zastihlo právě nyní, jako když je někdo náhle stížen těžkou nemocí. *Moggallāna* poznal, že je nyní neschopen úniku. Banditi vstoupili, srazili ho na zem, zlámali mu všechny údy a nechali ho ležet v krvi. Ihned však sklidili svou odplatu a rovněž je stihla nějaká nemoc, která byla uvolněna jejich ničemným skutkem, a tak v pobláznění rychle odešli a více se o něj nestarali.

Ale *Moggallānova* fyzická a psychická síla byla velká, a jeho životní energie ještě nezanikla. Znovu nabyl vědomí a byl ještě schopný dopravit se k *Buddhovi*. Zde, v *Mistrově* přítomnosti, na posvátném místě a u zdroje nejhlubšího míru, *Moggallāna* vydechl naposled. Vnitřní mír, ve kterém prodléval od té doby, co dosáhl *arahatství*, ho již nikdy neopustil. Neopustil ho ani v posledních sedmi dnech jeho života, které byly tak bouřlivé. Ale i tato hrozba záhuby byla pouze vnější. Taková je cesta toho, kdo je zasloužilý, zcela „uzdravený“ a má vládu nad svou myslí. Jakékoli činy, které vykonal v minulosti a jež by mohly způsobit následky v jeho přítomném životě, mohou nicméně napadnout pouze jeho tělo, avšak již ne „jeho“, jelikož „on“ se již více neztotožňuje s čímkoli, co je nestálé. Tato poslední příhoda *Moggallānova* života však také ukazuje, že zákon *kamma-vipāka* (čin-následek) má větší sílu než nadobyčejný výkon tohoto mistra magie. Pouze *Buddha* mohl ovládat následky svých činů do takové míry, že nic nemohlo způsobit jeho předčasnou smrt.

Po odchodu *Sāriputty* a *Moggallāny* *Buddha* prohlásil:

„Toto shromáždění, bhikkhuové, mi vskutku připadá prázdné, nyní když Sāriputta a Moggallāna dosáhli konečného odpoutání. Nemám však starosti o místo, kde dlí Sāriputta a Moggallāna.

Ti, kdo v minulosti byli zasloužilí a dokonale probuzení, tito Vznešení rovněž měli takový vynikající pár žáků, jako jsem měl já Sāriputtu a Moggallānu. Ti, kdo v budoucnosti budou zasloužilí a dokonale probuzení, tito Vznešení rovněž budou mít takový vynikající pár žáků, jako jsem měl já Sāriputtu a Moggallānu.

Nádherné je to a zázračné, bhikkhuové, když tito žáci jednají v souladu s doporučením těchto mistrů, v souladu s jejich radami, jsou draží čtyřem shromážděním a jsou jimi milovaní, uznávání a chválení.

Nádherné je to a zázračné, bhikkhuové, když se tito Tathāgatové poté, co takový pár žáků dosáhne konečného odpoutání, netrápí ani nenařikají. Neboť jak by mohlo být možné, aby nezaniklo to, co je zrozené, co vstoupilo v bytí, co je zformované a je předmětem zániku? To vskutku není možné.

Proto, bhikkhuové, prodlévejte, sami sobě ostrovem, sami sobě útočištěm a nemějte jiné útočiště. Mějte Dhammu jako ostrov, Dhammu jako útočiště a nemějte jiné útočiště.

A jak, bhikkhuové, bhikkhu prodlévá, sám sobě ostrovem, sám sobě útočištěm a nemá jiné útočiště? Jak má Dhammu jako ostrov, Dhammu jako útočiště a nemá jiné útočiště? Zde, bhikkhuové, bhikkhu prodlévá u těla, nazíraje tělo, u pociťování, nazíraje pociťování, u myslí, nazíraje mysl, u jevů, nazíraje jevy, s horlivostí, jasným chápáním a uvědoměním, když opustil žádostivost a zármutek vzhledem ke světu. Takto, bhikkhuové, bhikkhu prodlévá, sám sobě ostrovem, sám sobě útočištěm a nemá jiné útočiště, takto má Dhammu jako ostrov, Dhammu jako útočiště a nemá jiné útočiště. Ti, kdo prodlévají, sami sobě ostrovem, sami sobě útočištěm a nemají jiné útočiště, kdo mají Dhammu jako ostrov, Dhammu jako útočiště a nemají jiné útočiště, ti rozptýlí temnotu – bhikkhuové, jež jsou horliví v cvičení.“ (S. 47, 24; Ukkacela-sutta)

Tak pravil Mistr.

Dodatek

Zde je ukázka způsobu *Mahā Moggallānova* výkladu *Dhammy*, kde vymezuje špatné a dobré charakterové vlastnosti cvičícího se žáka a prakticky se zaměřuje na zkoumání vlastních chyb a jejich odstraňování. Lze zde spatřit rozlišující analytický způsob *Mahā Moggallānovy* řeči (*vibhajjavāyā*), který dobře vystihuje smysl rozpravy a který je vlastní všem moudrým vykladačům *Dhammy*.

Mn 15. Anumāna-sutta – Úsudek

Tak jsem slyšel. Jednou ctihodný Mahā Moggallāna prodléval v kraji Bhagga, v Sumsumāragiri, v háji Bhesakālā, v Jelením parku. Zde ctihodný Mahā Moggallāna oslovil bhikkhu: „Přátelé, bhikkhuové.“ – „Příteli,“ odpověděli bhikkhuové. Ctihodný Mahā Moggallāna pravil:

Špatné vlastnosti

„Přátelé, ačkoli nějaký bhikkhu takto požádá: ‘Nechť mne ctihodný napomene, neboť potřebuji být napomenut ctihodným, ‘ avšak je-li obtížné ho napomenout, jelikož je obdařen vlastnostmi, jež ho činí obtížně napomenutelným, je-li netrpělivý a nepřijímá správně poučení, pak si o něm jeho společníci v čistém životě myslí, že by neměl být napomínán ani poučován, neboť ho považují za nedůvěryhodného. A jaké vlastnosti ho činí obtížně napomenutelným?

- (1) Zde má bhikkhu zlá přání a je pod vládou zlých přání...*
- (2) Bhikkhu vychvaluje sebe a hanobí ostatní...*
- (3) Bhikkhu je hněvivý a je přemožen hněvem...*
- (4) Bhikkhu je hněvivý a mstivý kvůli hněvu...*
- (5) Bhikkhu je hněvivý a vzpurný kvůli hněvu...*
- (6) Bhikkhu je hněvivý a pronáší slova vyřčená v hněvu...*
- (7) Bhikkhu je pokárán a odporuje kárajícímu...*
- (8) Bhikkhu je pokárán a pomlouvá kárajícího...*
- (9) Bhikkhu je pokárán a oplátkou kárá kárajícího...*
- (10) Bhikkhu je pokárán a vykrucuje se, vede řeči stranou a projevuje hněv, nenávisť a rozhořčenost...*
- (11) Bhikkhu je pokárán a schází mu vysvětlení svého jednání...*
- (12) Bhikkhu je pohrdavý a panovačný...*
- (13) Bhikkhu je závistivý a sobecký...*
- (14) Bhikkhu je falešný a podvádí...*
- (15) Bhikkhu je zarputilý a arogantní...*
- (16) Bhikkhu lpí na svých vlastních názorech, pevně se jich drží a těžce se jich vzdává. Přátelé, toto jsou vlastnosti, jež činí bhikkhua obtížně napomenutelným.*

Dobré vlastnosti

Přátelé, ačkoli nějaký bhikkhu takto nepožádá: ‘Nechť mne ctihodný napomene, neboť potřebuji být napomenut ctihodným, ‘ avšak je-li snadné ho napomenout, jelikož je obdařen vlastnostmi, jež ho činí snadno napomenutelným, je-li trpělivý a přijímá správně poučení, pak si

o něm jeho společníci v čistém životě myslí, že může být napomínán a poučován, neboť ho považují za důvěryhodného. A jaké vlastnosti ho činí snadno napomenutelným?

- (1) Zde nemá bhikkhu zlá přání a není pod vládou zlých přání...
 - (2) Bhikkhu nevychvaluje sebe a nehanobí ostatní...
 - (3) Bhikkhu není hněvivý a není přemožen hněvem...
 - (4) Bhikkhu není hněvivý ani mstivý kvůli hněvu...
 - (5) Bhikkhu není hněvivý ani vzpurný kvůli hněvu...
 - (6) Bhikkhu není hněvivý a nepronáší slova vyřčená v hněvu...
 - (7) Bhikkhu je pokárán a neodporuje kárajícímu...
 - (8) Bhikkhu je pokárán a nepomlouvá kárajícího...
 - (9) Bhikkhu je pokárán a nekárá oplátkou kárajícího...
 - (10) Bhikkhu je pokárán a nevykrucuje se, nevede řeči stranou a neprojevuje hněv, nenávisť ani rozhořčenost...
 - (11) Bhikkhu je pokárán a neschází mu vysvětlení svého jednání...
 - (12) Bhikkhu není pohrdavý ani panovačný...
 - (13) Bhikkhu není závistivý ani sobecký...
 - (14) Bhikkhu není falešný a nepodvádí...
 - (15) Bhikkhu není zarputilý ani arogantní...
 - (16) Bhikkhu nelpí na svých vlastních názorech, neдрží se jich pevně a snadno se jich vzdává.
- Přátelé, toto jsou vlastnosti, jež činí bhikkhua snadno napomenutelným.

Úsudek

Nyní, přátelé, by si měl bhikkhu udělat takovýto úsudek:

(1) 'Ten, kdo má zlá přání a je pod vládou zlých přání, je mi nemilý a nepříjemný. Kdybych sám měl zlá přání a byl pod vládou zlých přání, byl bych nemilý a nepříjemný ostatním.' Bhikkhu, který toto poznává, by měl takto povzbudit svou mysl: 'Nebudu mít zlá přání a nebudu pod vládou zlých přání.' (2-16) 'Ten, kdo vychvaluje sebe a hanobí ostatní, je mi nemilý a nepříjemný...'

Sebezkoumání

Nyní, přátelé, by měl bhikkhu takto zkoumat sám sebe:

(1) 'Mám zlá přání a jsem pod vládou zlých přání?' Když při tom poznává: 'Mám zlá přání a jsem pod vládou zlých přání,' pak by měl v sobě vyvinout úsilí za účelem opuštění těchto zlých a neprospěšných stavů. Ale když při tom poznává: 'Nemám zlá přání a nejsem pod vládou zlých přání,' pak může prodlévat radostně a s nadšením se dnem i nocí cvičit v prospěšných stavech. (2-16) 'Vychvaluji sebe a hanobím ostatní?' ...

Přátelé, když bhikkhu takto zkoumá sám sebe a vidí, že ještě zcela neopustil tyto zlé a neprospěšné stavy, pak by měl v sobě vyvinout úsilí za účelem úplného opuštění těchto zlých a neprospěšných stavů. Ale když bhikkhu takto zkoumá sám sebe a vidí, že již zcela opustil tyto zlé a neprospěšné stavy, pak může prodlévat radostně a s nadšením se dnem i nocí cvičit v prospěšných stavech.

Závěr

Přátelé, jako kdyby si nějaký mladý člověk, s mladistvým vzhledem, jenž se rád zdobí, prohlížel obraz své vlastní tváře v čistém a jasném zrcadle nebo v čisté, klidné vodě, a uviděl by na ní špínu či poskornu, vynaložil by úsilí k tomu, aby ji odstranil. Ale kdyby na ní neviděl špínu či poskornu, byl by spokojen: 'Je to pro mě zisk, že jsem takto čistý.' Podobně, přátelé, když bhikkhu takto zkoumá sám sebe a vidí, že ještě zcela neopustil tyto zlé a neprospěšné stavy, pak by měl v sobě vyvinout úsilí za účelem úplného opuštění těchto zlých a neprospěšných stavů. Ale když bhikkhu takto zkoumá sám sebe a vidí, že již zcela opustil tyto zlé a neprospěšné stavy, pak může prodlévat radostně a s nadšením se dnem i nocí cvičit v prospěšných stavech.

Tak pravil ctihodný Mahā Moggallāna. Spokojení bhikkhuové se zaradovali ze slov ctihodného Mahā Moggallāny.



Slovník:

Arahat: Ten, kdo je zasloužilý, kdo je oproštěný od zákalů.

Bhikkhu a Bhikkhuni: Ten/ta, kdo žije z almužních darů. Buddhův žák/ žákyně, který/ odešel do bezdomoví.

Devatā: Božská bytost.

Dhamma: Buddhovo učení; v jiném smyslu též věc, jev, stav, pravda, zákonitost.

Paccekabuddha: Individuální (sám pro sebe probuzený) Buddha, který vlastní silou dosáhl probuzení, nevykládá však nauku a disciplínu.

Parinibbāna: Konečné odpoutání (vyhasnutí), konečné vystoupení z koloběhu znovuzrovnání.

Thera: Bhikkhu, který je členem řádu nejméně deset let.

Editor textu a pāli slov: Bhikkhuni Visuddhi

Přeloženo z anglické verze Great Disciples of the Buddha - Mahā Moggallāna; Nyānaponika therā&Hellmuth Hecker; The Wheel Publication; Buddhist Publication Society, Kandy, Sri Lanka. Překlad Štěpán Chromovský. Úvodní Foto: Ivory carved tusk depicting Buddha life stories; National Museum, New Delhi.